

John Olday

Polkapinglan

Innehåll

Hemma i Tyskland	4
Nazisterna marscherar upp	6
Världsgalenskap	8
Mot revolutionen i ett sönderbombat Europa	10
Down under	12
Fascister i buskarna	14
Europa i uppror	16

John Olday var vittberest anarkist, illustratör och teaterapa. Ända från sin födsel 1905 till sin död 1977 levde han ett extremt händelserikt liv. Olday deltog i de stora väpnade upproren i Tyskland under och efter det första världskriget, slogs med nazisterna, flydde till England där han kämpade mot kriget, staten och kapitalismen i allmänhet. Åkte i läger för sin anti-militarism men frigavs efter en massiv kampanj där bland andra George Orwell deltog. Var med och bildade revolutionära anarkistiska celler över hela Europa efter andra världskriget, framförallt i Tyskland. Bråkade med Rudolf Rocker som sossade ur efter kriget.

Försvann under slutet av 1940-talet till Australien för att hjälpa några kamrater från Jugoslavien i sin kamp med beväpnade fascistiska och titoistiska landsmän. Men även för att leva ut sin kreativitet. Vart känd illustratör och kabaréartist på bara några år. Flydde tillbaks till Europa sent 1960-tal efter trakasserier och överfall från gamla nazister som han avslöjat.

Deltog fram till sin död i de nya rörelserna och upproren i Europa. Klarsynt ända in i kaklet verkar det som.

Hemma i Tyskland

John Olday föddes i London 1905. Son till en tysk kvinna och en skotsk sjöman. Växte upp i New York. När morsan återvände till sin hemstad Hamburg 1913 dumpa hon sonen hos sin morsa. Han växte upp i hamnen ibland de revolutionära hamn-/varvsarbetarna och sjömännen. Vid 11 års ålder deltog han i hungerkravallerna 1916 mitt under första världskriget. Två år senare var han med när sjömännen gjorde myteri och arbetarna reste upprorets fana. Olday hjälpte till som ammunitionslangare vid en spartakistisk kulspruteställning. När upproret slogs ner fick han fly stan hals över huvud.

Under det tidiga 1920-talet flängde han runt som agitator för tyska kommunistisk ungdom och drogs in i de hungriga folkmassornas plundringsaktioner. Han blev dock snabbt utesluten eftersom han inte blint lydde partiet, för "anarkistiska avvikelser". Istället sökte sig Olday till "Anarcho-Sparticists" och slogs i en av deras gerillagrupper under arbetarresningen i oktober 1923 som dränktes i blod. Året efter var han aktiv i Ruhr-Gebiet, en viktig gruv- och industriregion i västra Tyskland, som ockuperats av fransoserna. Han agiterade för bildandet av arbetarråd.

Från 1925 drog han sig undan från det revolutionära arbetet och la fokus på sitt artistiska skapande. Han var en duktig tecknare och blev snabbt känd för sina politiska satirer. Men även samhällskritiska pjäser kunde han skriva ihop och dessa sattes upp på Hamburgs kabaréer.

Nazisterna marscherar upp

När nazzarna började ta allt mer utrymme så återupptog han dock kontakten med sina gamla vänner i de revolutionära kretsarna. Han hjälpte dem med att illustrera deras flygblad och fortsatte så även efter 1933 då många redan avlivats eller åkt i fängelse. Oldays bilder och texter förminskades så att de kunde maskeras som manualer till köksutrustning och på så sätt skickas utan upptäckt genom den tyska posten.

Samtidigt spelade han rollen som den excentriske homosexuelle konstnären. Detta gav honom förvånande nog insyn i de högsta nazipartikretsarna i Hamburg. De ville framstå som kultiverade personer som var för konstnärlig frihet. Olday kunde i all fall genom sin närvaro krasa fram en massa känslig information om gripanden med mera som fördes vidare till antinazisterna. På så sätt kunde många vänner klara sig undan koncentrationsläger och död. Naziregimens strävan efter att framstå som snäll och kultiverad gjorde att han kunde verka offentligt ända fram till 1938. Då drogs tumskrubarna åt ytterligare. Han flydde till England precis när ett GESTAPOkommando gav sig ut för att arresteras honom.

I London träffade han en massa pacifister som hjälpte honom att ge ut en bunt av hans teckningar under namnet *kingdom of rags*. Dessa beskrev terrorn och fattigdomen i Nazityskland. Han involverade sig även i kampen för att stoppa det kommande kriget. Ibland tar han sig över till Paris där han arbetar med andra tyska exil-rådisar. De skriver ihop ett "upprop till de tyska arbetarna" (Call to the German Workers) som sändes via Radio Strassburg över till Tyskland. De uppmanar arbetarna att göra som under fransosernas ockupation av Rhenlandet under första världskriget, strejka och sabotera för att underminera det tyska krigsmaskineriet.

Världsgalenskap

När kriget drar igång tvångsutskrivs även Olday men lyckas desertera och med hjälp av gruppen runt *freedom press* fixa falsk identitet. Han håller sig på fri fot ända fram till 1944. De här åren lägger han all sin tid på antikrigsarbetet och blir medredaktör på *war commentary*. Även efter kriget fortsätter han och skriva för tidsskriften när den omvandlas till *freedom*. Han använder under kriget "xxx" som sin signatur. Tillsammans med Marie-Louise Berneri och Vernon Richards skrev Olday en väggtidning för de brittiska soldaterna. De uppmanades till att bilda råd och ta makten över sina liv. Dessa tidningar gavs ut varannan vecka och spreds i stor skala. Tidningen blev ett stort problem för staten som började gripa stridbara anarkister och annat folk som spred den och agiterade.

Under kriget höll han dessutom kontakt med de få revolutionärer som fortfarande var på fri fot i Hamburg. Han ordnade med att smuggla in information och förnödenheter till dem med hjälp av Internationella Arbetsrassociationen (I.A.A). Olday började i den här vevan skriva och rita i deras tidning *The Industrial Worker*. Det var skandinaviska sjömän som stod för den farliga införseln.

1942 gifter han sig i hemlighet med en av sina bästa vänner, den tyska judinnan och marxisten Hilde Monte. De hade träffats några år tidigare då ett bombattentat mot Adolf Hitler förbereddes. Hon skriver en massa i tyskspråkiga tidningar och hjälper de underjordiska judiska motståndsrörelserna i tyskockuperade områden. Hon avrättades av en SS-patrull vid Tysk-Schweiziska gränsen under ett kuriruppdrag 1944.

Med backning från sina vänner i *Freedom* och kamraterna i I.A.A kunde John ge ut ytterligare några av sina teckningar som en bok under titeln *The march to war*. Här ritas han upp hur lika alla stormakterna är trots sina ideologiska sminkning. Hur de alla har samma intresse av att hålla oss på mattan. Hur de använder oss som kanonmat i sina krig som inte har med oss vanligt folk att göra. Same shit different names. På ett och ett halvt år såldes 10.000 exemplar av boken.

1944 åker han fast efter att ha försökt fixa en skrivmaskin till *freedom* gruppen. Han åker in på ett år. När han kommer ut i januari 1945 så kommer militären och kör vidare honom till ett läger där han skall avtjäna två år för desertering. Efter en massiv frigivningskampanj med stöd av folk som Herbert Read, George Orwell och George Woodcock frigavs han redan efter tre månader.

Olday hade tagit kontakt med en mängd tyska krigsfångar i England och utgick ifrån dessa bekantskaper när han 1946 drog igång gruppen *Internationalist Bakunin-Group (IB-G)*. Tanken var att återuppliva anarkiströrelsen och då speciellt i Tyskland. Gruppens mål var krossandet av staten i alla dess former och upprättandet av ett icke-auktoritärt samvälde baserat på arbetarråd och kommunala råd. Man proklamerade även att kampen bara kunde föras i små grupper efter som riktiga massorganisationer bara skulle krossas av statskapitalismen och statssocialismen. Olday började dra i en kampanj riktad mot de tyska krigsfångarna. Pamfletter smugglades in i lägren och man hjälpte till att bygga upp små grupper av anarkister genom att stå för kurirer som skötte kommunikationen. Kända anarkister kunde myglas in som föredragshållare under täckmanteln att de skulle undervisa de "odemokratiska" tyskarna i "demokrati".

Mot revolutionen i ett sönderbombat Europa

1948 skulle de tyska krigsfångarna släppas och Olday med flera planerade att då ta agitations- och organiseringsarbetet ett steg längre. Tanken var att med ett system av tremannagrupper så skulle anarkiströrelsen spridas över hela Tyskland. De här grupperna skulle arbeta med att "som små mulvadar gnaga sönder statens rötter". Varje grupp skulle engagera ytterligare folk som sedan kunde bilda nya tremannagrupper och så vidare. IB-G förkastade alla halvmesyrer och såg allt samarbete med statliga institutioner som reformistiska.

Anarkisternas arbete i fånglägren spelade nog en roll när de tyska krigsfångarna återbördades till Tyskland. Det vart nämligen hungerstrejker och brödkravaller. Även här deltog de tyska anarkisterna. IB-G publicerade ett manifest som snabbt förbjöds där man uppmanade de svältande till bildandet av revolutionära råd. Olday satt i England och skrev ihop en informationsbulletin som försökte elda på upproret.

I det sönderbombade och svältande Tyskland försökte de få överlevande anarkisterna åter ta sig upp på banan. Många vart förvirrade och desillusionerade. En av dessa var Rudolf Rocker, en av de ledande kämparna i det anarkosyndikalistiska Freie Arbeiter-Union Deutschlands (FAU-D) under mellankrigstiden. Efter kriget så sossade han ur rejält och började förespråkareformism. Det var viktigt att delta i kommunalpolitiken, bilda små företag, kooperativ med mera. Just själva den kommunala nivån var det viktigaste för gubben. Han uppmanade alla med "anarkokommunistiska" böjelser att bilda ett "frihetligt federalist förbund" för att bevara anarkiströrelsen i Tyskland. En del tyckte det här var skoj, men andra blev riktigt förbannade på gubben. Argast av dem alla vart Olday. Han anklagade Rocker för att ha glömt de revolutionära upproren 1919, 1921 och 1923. För att ha glömt bort FAU-Ds revolutionära principer. Han kallades Rockers sossiga visioner för självförvaltd kapitalism, i grunden samma som den västerländska statskapitalismen. Även i ett kommunalt styrt samhälle skulle några människors exploaterande av andra människor fortsätta. En intressant detalj är att Carl Johan Björklund, som ville medla mellan de olika riktningarna inom den syndikalistiska rörelsen efter kriget, i en konversation med Rocker nämner att han förfärdigat en artikel om Olday för Arbetaren, men att tidningen nekat införande efter ingripande från Helmut Rüdinger. Artikeln infördes dock i Brand (1953:1, s. 4) med titeln *En sjungande rebell*.

Olday manade istället alla antiauktoritära, socialister, rådisar och anarkister till att bilda ett revolutionärt förbund, ett nytt "spartakistförbund" vilande på anarkokommunistiska principer. Utan inre byråkrati eller hård disciplin. Alla enskilda grupper som ingick i förbundet skulle själva agera och agitera på det sätt de ansåg passade bäst för tillfället. Han la stort fokus på arbetarråden som den drivande kraften bakom en revolution och byggandet av ett nytt samhälle. Detta ledde till slitningar inom IB-G där många såg hans visioner som "bolsjevism". Trött på gnället lämnade han tillslut, i februari 1948, IB-G och började arbeta med att bygga en rörelse baserad på sina idéer. Det gick bra och han arbetade snart med ett stort nätverk av likasinnade i Holland, Tyskland, Italien, Schweiz, Saarland och Storbritannien. Bara i Tyskland var sextio grupper involverade och huvuddelen av dessa i den av sovjet ockuperade östra zonen. Stalinisternas terrorapparat lyckades dock snabbt utrota dem alla mot slutet av 1948. Olday publicerade hela tiden sin bulletin som fått namnet Rådsanarkist men den kom bara ut i små upplagor.

Down under

Nånstans mot slutet av 1949 fick han ett S.O.S från några polare från krigsfånglägren som bosatt sig i Australien. Samtidigt erbjöd några kulturare (typ teaterfolk och konstnärer) honom att komma över, de lovade att betala resan. Olday tänkte att det rådsanarkistiska förbundet klarade sig på egenhand och drog.

I Sydney träffar han på de gamla kamraterna som utgjordes av en liten grupp juggar. De låg i fejd med Juggefachister och titokommunister beväpnade till tänderna. Anarkisterna hade svårt att hålla undan attackerna och snuten blundade inför brotten. Olday använde sina kontakter och people skillz till att hitta ett avlägset område på landsbygden dit gruppen kunde flytta, träna och beväpna sig ordenligt. När detta var gjort hookade han upp med kulturarna i Adelaide.

Han producerar under bara ett år 12 stycken framgångsrika utställningar med sina illustrationer. Alla i stöd för olika välgörenhetsändamål. De var brutala och socialrealistiska och det vart lite skandal. Han tog ett jobb på ett museum för att dra in stålars. Jämte museet låg ett universitet där han uppmanade några studenter att bilda en konstgrupp. Utställningen som vart resultatet förbjöds av rektorn vilket fick många lärare att protestera och uppmuntra studenterna att skita i förbudet. Vart rekordmånga besökare och spektaklet fick stor uppmärksamhet.

Backad av studenter, en rebellisk professor och vuxenutbildningen(!) började John hålla föreläsningar och radiosändningar där han angrep statssponsrad konst och utbildning, konstsnobbar, konstförsäljare med mera. Han uppmanade till bojkott av dekommersiella konstgallerierna. Man anordnade utställningar för alla de som inte fick ställa ut. Olday vägrade sälja sin konst. Han gav istället bort den till de nationella utställningslokalerna på villkor att de aldrig gav bort, lånade ut eller sålde till pampar i staten och att de allt fanns tillgängliga för de som ville se dem. Bara två ställen vägrade ta emot.

Han hinner också med att producera pjäser med stadens greker och irländare. Dessutom sätter upp en hyllad enmansshow innan han drar vidare.

Han minglar runt och skaffar sig kontakter lite överallt. Bland annat så fick han stor uppskattning från tyskspråkiga australiensare som var barn till tyska anarkister och socialister som flytt redan på Bismarks tid, efter "Socialistlagarnas" införande, när han jobbade som radiopratare i Barossa Valleys vindistrikt.

Fascister i buskarna

Han flyttar till Melbourne där han jobbade på sjukhus för att försörja sig samtidigt som han skrev i den tyskspråkiga tidningen "Anker", spelade på den tyskspråkiga teatern och satte upp sin enmanspjäs. Öppnar egen studio efter att han blivit bojkottad av teatern och pressen. Här samlas en massa radikaler. När han hänger med de tyskspråkiga upptäcker han olika sammanslutningar av landsflyktiga nazister. Oldays juggepolare söker upp honom och tillsammans med dem så upptäcker han att landets nationalister har hemliga terroristträningsläger med före detta nazister som instruktörer. Det finns dessutom ett gäng med bulgariska före detta nazikollaboratörer och en grupp australiensare med band till nazistiska tortyrexperter. All info de samlar in pekar på att de här grupperna binds samman av en byrå i francospanien med förbindelser i olika fascistvänliga latinamerikanska länder.

I samma veva avslöjar han en grupp med tyska "turister" som en handelsdelegation från Krupp-gruppen (tysk stålindustri) med bland annat en representant från tyska riksbanken och ledd av en "turistguide" som visar sig vara ingen mindre än den gamla presidenten i arbetsgivarförbundet i Nazityskland. Tyskarna har precis varit i röda Kina och kollat in en av koncernen nybyggd anläggning. Australiensiska staten vill ha en sprillans ny flotta att försvara sin intressen med och behöver därför stål. Japaneserna hade dock bjudit under tyskarna vilka därför skickat en delegation för att ro hem kontraktet. Olday hugger tag i den gamla naziindustriellen under förevändningen att det skall till en intervju med en random turist. Han frågar honom, vid hans riktiga namn, om hans kinesiska fabrik var fin och hur han lyckats komma upp sig så kort efter att ryssen rånat honom på alla hans rikedomar. Svinet exploderar så klart och säger en massa smaskiga grejor innan hans kamrater hinner kasta ut Olday från hotellet där intermezzot utspelar sig.

När Olday går med materialet till sin redaktör visar det sig att även han varit före detta nazisthögare som tillfångatogs av ryssen och sedan vänt kappan efter vinden och samarbetat med de allierade. Nu hade han fått ett hotsamtal med order om att inte publicera Johns artikel om händelsen. Om han publicerade artikeln skulle han bli utvisad och berövad all sin egendom. Nån vecka senare publiceras en fjäskig artikel om att det skall byggas ett nytt tyskt stålverk som kommer komma alla australiensiska arbetare till godo. John gav sig inte och försökte själv sprida ut nyheten vilket retade upp de före detta nazisthögarna ännu mer.

Olday bodde på en stor husbåt ankrad med åtta enorma kejdor som till och med kunde stå emot det hårda tropiska stormarna. En dag hade någon kapat kedjorna och båten flöt iväg till havs. Som tur var upptäcktes han av flottan och räddades i hamn. På båten hölls föreläsningar och högläsningar som var välbesökta. Han tröttnade dock på båten och fixade sig ett stort hus i Sydney där källaren byggdes om till teaterlokal. Myndigheterna gav honom dock inte de tillstånd som krävdes så han fixade en lokal i hamnen där ett kafé, "la Boheme", öppnades. Välbesökt av sjömän och annat löst folk. men även societetsfolk och turister (som fick betala saltade notor). Pengarna gick till fattiga studenter och konstnärer. En kväll ber två gäster om att få sova över i lokalen vilket John och hans son går med på. De blir kort efter anfallna av de två männen som skär sonen i magen och slår in Johns öga som ändå lyckas strypa den ene av angriparna nästan medvetslös och ge den andre en omgång innan förövarna lyckas fly. Snuten plockar in dem efteråt och säger åt dem att de måste hålla sig i närheten för att kunna inställa sig till rättegång. Detta pallar inte far och son som säljer kafét och flyr Australien.

Europa i uppror

Under det sena 60-talet återvänder John till Europa och dras in i de explosiva kamperna och rörelserna. Han hamnar i London där han arbetar med tidningarna Freedom och Black flag. 1974 är han med och bildar the International Archive Team som ska bli en världsomspännande kommunikationsbyrå. Samtidigt arbetar han med IWW; publicerade nyhetsbrevet Mit Teilung; översatte IWW-material till Tyska; ritade karikatyrer och höll kontakt med kamrater i exil och fångar i Europa och Japan. Trots vacklande hälsa så fortsatte han rita och skriva pjäser. 1977 vid en ålder av 72 år dog han ifrån jordelivet.

Det Anarkistiska Biblioteket

Polkapinglan
John Olday

Mottogs den 2012-01-19 från http://polkagris.nu/wiki/John_Olday

sv.theanarchistlibrary.org